



DAVLAT TEST MARKAZI

Bilimingga ishon va muvaffaqiyatga erish!

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MINISTRLER KABINETI
MÁMLEKETLIK TEST ORAYÍ

ULÍWMA ORTA BILIM BERIW MEKTEPLERI, AKADEMIYALÍQ
LICEYLER HÁM KÁSIP-ÓNER KOLLEDJLERI OQÍWSHÍLARÍNÍN
ULÍWMA BILIMLENDIRIW PÁNLERI BOYÍNSHA
OLIMPIADASÍNÍN IV (RESPUBLIKA) BASQÍSHÍ
QATNASÍWSHÍLARÍ USHÍN

QARAQALPAQ TILI HÁM ÁDEBIYAT PÁNINEN TEST TAPSÍRMALARÍ KITABÍ

Qatnaswshınıń familiyası, atı hám ákesiniń atı

Qolı

2-variant

© Davlat test markazi, 2022

Bul test variantı 30 (1-30) test tapsırmalarınan ibarat.

Kitap jabıq hám ashıq túrdegi test tapsırmalarınan turadı. Test tapsırması ushın ajratılğan ball hár bir test tapsırmasında jazıp kórsetilgen.

Jabıq túrdegi test tapsırmalarında berilgen tórt juwaptan bir juwaptı tańlaw hám juwaplar betine tańlangan juwapqa sáykes bolğan háripti (A, B, C yaki D) tapsırmanıń qatar sanına sáykes orıńǵa jazıw kerek.

Ashıq túrdegi test tapsırmalarınan juwabın juwaplar betindegi tapsırmanıń qatar sanına sáykes orıńǵa tolıq hám anıq jazıw kerek.

Sáykeslestiriwdi talap etiwshi jabıq test tapsırmaları ushın ulıwma altı (A-F) juwap variantları berilgen bolıp, úsh tapsırmaǵa (28, 29, 30-test tapsırmaları) usı juwaplar arasınan sáykes túrde birewden durıs juwap tańlanadı hám juwaplar betine belgilenedi.

1. [0,9 ball]

Tómende berilgen sózlerdi oqıń.

1) *taw*; 2) *tutın*; 3) *boz*; 4) *ut*; 5) *sur*; 6) *tis*;
7) *daw*; 8) *ıs*; 9) *bol*; 10) *búr*.

Mısallardan juwan dawıshlı seslerdiń ornına jińishke jubaylasları qoyılǵanda, qaysılarınıń bildirip turǵan sóz shaqabında ózgeris boladı?

A) 2, 3, 5, 8 B) 1, 4, 6, 7 C) 3, 4, 9, 10
D) 5, 6, 7, 9

2. [1,7 ball]

Tómende berilgen úzindini oqıń.

*Bul “domalaq arza” jazsa, qorqıńlar,
(Dóhmetinen kópler urılıp ketti).*

*Qońsı qábirlerde jatqan marhumlar,
Bul barǵan soń qorqıp tirilip ketti.*

(I. Yusupov “Ǵnybatkeshtiń
bas ushındaǵı jazıw”)

Qosıq shuwmaǵında ushırasatuǵın leksikalıq birliklerge baylanıshı DURÍS maǵlıwmattı anıqlań.

- A) Tórtinshi qatarda qollanılǵan atawısh tirkewish waqıtlıq máni ańlatadı.
B) Shuwmaqtaǵı ayırım feyiller túbir halında atlıq penen omonim boladı.
C) Úshinshi hám tórtinshi qatarda óz ara sinonim bolatuǵın sózler qollanılǵan.
D) Shuwmaqtaǵı ekinshi qatarında *ǵáremet* sóziniń antonimi qollanılǵan.

3. [1,7 ball]

Tómende berilgen mısaldı oqıń.

*Quyash qızarıp teńizdiń arǵı shetine basın
qoyǵan máhálde, jaǵada bir qara kórindi.
Ústine kiygen shapanı samal menen jelibirep,
teńiz boyındaǵı shóp-shardıń basın sıypaydı.
Qarańǵılıq qoyıwılana baslaǵan waqıtta ǵana
onıń janında eki-úsh adam payda boldı. Olar
qaynıqqa otırdı da tolqınlar arasında kishireyip
kózden ǵayıp boldı.*

Mısalda qaysı sóz shaqabın jasawshı qosımta sózdiń túbirin fonetikalıq ózgeriske ushıratqan?

A) *ráwısh* B) *kelbetlik* C) *feyil* D) *atlıq*

4. [1,7 ball]

Qaysı gápte belgisizlik almasıǵı atlıqtıń ornına qollanılǵan?

- A) *Ráwshannıń gápine geybirewler mırs-mırs kúldi.*
B) *Uzaq-uzaqlardan álleqanday dawıs esitile basladı.*
C) *Tırnalar álleqashan jılı-jılı úlkelerge uship ketti.*
D) *Jalǵız emenniń túbinde búgin heshkim kórinbedi.*

5. [2,4 ball]
- Tómenдегі синтаксислик шáртli belgige iye qurılımdaǵı gápti **anıqlań.**
- ~~~~~
- A) Ámiwdáryanıń boyı adamlar menen tolı, paroxodlardıń dawısı kem-kemnen kúsheymekte.
- B) Quslardıń palapanları ata-anasın kútedi, al olardıń ata-anası tınım bilmey jemis izlep tabadı.
- C) Atam aytqan ertekler házirge shekem yadımda, ondaǵı qaharmanlar bir-birinen ájayıp edi.
- D) Ol hújdansız kópshilikti gúbili mayǵa batırdı, al isengen adamlar júdá pushayman jedi.
6. [2,4 ball]
- Juwaplarda berilgen mısallardı gáp aǵzalarına tallań.
- Dúzilisine qaray qospa pısıqlawısh ushırasatuǵın gápti anıqlań.**
- A) Taw jaqtan álleqanday adamlardıń dawısı esitildi.
- B) Awılmız sáni bolǵan baǵ jil sayın kórkeye berdi.
- C) Quyash kem-kemnen jerdı, suwdı qızdıra basladı.
- D) Onı Taxtakópir rayonına ketkenlikten ushıratpadıq.
7. [2,4 ball]
- Izbe-iz baǵınıqılı qospa gápti **anıqlań.**
- A) Eger qıs óziniń qatal peyline bola qáhár lenip, suwıq láshkeri ayaqqa tursa, Palzada dárriw anasın hám úkelerin oılaydı.
- B) Hinjigúl Qaraózekten Nókiske shıqqanda, juldızlar jınılasıp, tın átiraptı qarańǵı qushaǵına ala baslaǵan máhál edi.
- C) Kózdi ashıp jumǵansha kúshli samal esip, burqraǵan shań-tozań kóterildi de, kósheler qara duman bola qaldı.
- D) Kiyim-kensheklerimdi jynastırıp, men jolǵa atlangan gezde, Gúlzar jeńgem menen úkelerim aldımnan shıqtı.
8. [2,4 ball]
- Bir waqıtlı qatnastaǵı biriktiriwshi mánili dánekerli dizbekli qospa gápti tabıń.
- A) Bala óziniń jınıshke hám ashshı dawısı menen kemedegilerdi shaqıradı, al balıqshılar bunı esitpeydi.
- B) Bizler atam menen ájemniń qasına juwırsamız hám olar bizlerdi birim-birim bawırına basıp súyedi.
- C) Shaǵalalar kók tolqın menen oynaydı, al aqsha bultlar bolsa bul oyındı zawıq penen tamashalaydı.
- D) Kishkene qarındasım hár kúni yadlaǵan qosıqların aytadı, aǵam menen apam bolsa onı súyip tınılaydı.
9. [2,4 ball]
- Úsh jay gápli aralas qospa gáplerdi oqıń. Gáptiń quramında baǵınıqı gáp dánekersiz baylanısqa eki jay gáptiń ortasında kelgenin **anıqlań.**
- A) Janǵa jaǵımlı, kúndizgi jilli hawa buzıldı, samal delbedey qutırınıp, baǵdıń ishindegi japıraqlar bir maydanda jayrap qaldı.
- B) Hikmetulla ótmish haqqında kóp qıyallarǵa batıp, onnan ózin qıynaǵan sorawlarǵa juwap aqtarıp, ábden boldırıp qaldı.
- C) Qodireń gápler túwesilmey-aq, dalada Polat jasawıllardıń attan túspey turǵanı xabar etildi, úy iyesi asıǵıp úyden shıqtı.
- D) Ájaǵam arbaǵa ketkeni ushın, bizler, gileń kishi balalar atızda qaldıq, sebebi qawınlardı qarawıllap turıwǵa adam kerek.
10. [0,9 ball]
- “Sháryar” dástanında Darapshanıń Gúlsharanı saraydan quwdalaw sebebin **anıqlań.**
- A) Kúnshillerdiń hiylesine iliniwi.
- B) Gúlsharanıń tilenshilik etiwı.
- C) Dúnya-malǵa qızıǵıwı, nápsiqawlıǵı.
- D) Máskapshınıń xabarına iseniwi.

11. [1,7 ball]

Jiyen jırawdıń:

*Bulardı kórip men sorlı,
Kúymeyin neǵıp otlarǵa?
Ádira qalǵır tuwǵan jer,
Bolmaǵan soń abadan,
Oynap-kúlip jatarǵa... –* degen qatarlarında súwretlengenindey eldiń búlginshilikke túsiwiniń sebebi ne edi?

- A) xalıqtıń sharwashılıq sırlarına túsinbewi
- B) sawda-satıqtıń awır jaǵdayǵa keliwi
- C) jawgershiliktiń saldarınan eldiń kóshiwi
- D) salıq siyasatına qarsı xalıq narazılıǵı

12. [1,7 ball]

“Jarımadım” qosıǵınan alınǵan úzindini oqıń.

*Tapqanıń jetpey jutımǵa,
Qamıstı jaqtım otınǵa,
Túwesilmes bul halıma,
Rawa bolıp jarımadım.*

(Kúnxoja)

Shayır litota arqalı qanday máseleni kóteredi?

- A) Adam miynetiniń arzan ekenligi.
- B) Kúnlíkshilerge talaptıń joqarılıǵı.
- C) Otınıń hádden tıs qımbatlıǵı.
- D) Azıq-awqat ónimleriniń sapasızlıǵı.

13. [1,7 ball]

Tekstti oqıń.

*Birewler gápten utıldı,
Birewler anıq tutıldı,
Aqsha bergenler qutıldı,
Áwez, Arzımbet qazıwda.*

(Annaqul “Qazıwda”)

Shayır jámiyettegi qanday jaǵdaydı áshkaralaǵan?

- A) Sútخورlıq B) Paraxorlıq C) Qanخورlıq
- D) Jalaxorlıq

14. [2,4 ball]

Úzindini oqıń.

– *Buyrıǵıńızdı bájıy ettim, ullı áskerbasım.
Qosqan jigitlerińiz unadı. Men usı jasıma
shekem Buxararı kórmegenime pánt jedim,
ırastan da úlken qala eken. Birotala basıp alıw
sizge nesiyb etse, jaqsı bolar edi.*

*Maxmudniyaz onıń on úsh kúnde qaytıp
kelgenine, kóp kópshik qoyıp sóylegenine qarap
onsha isengisi kelmey soradı... .*

(T. Qayıpbergenov “Túsiniksizler”)

Astı sızılǵan frazeologizm arqalı avtor obrazdıń qanday halatın ashıp bergen?

- A) Jaǵımpazlanıw B) Ayıplaw
- C) Házillesiw D) Aldaw

15. [2,4 ball]

S.Májitovtıń “Aqquw, Shortan hám Shayan” shıǵarması arqalı oqıwshını nege shaqıradı?

- A) iyman hám insaplılıqqa
- B) ádalathlıq hám tuwrılıqqa
- C) awızbirshilik hám tatıwlıqqa
- D) sabırlılıq hám qanaathlıqqa

16. [2,4 ball]

Q.Mátmuratovtıń “Perzent” tragediyasında Jaqsıbiykeniń Dosjanǵa turmısqa shıǵıwdaǵı maqseti ne edi?

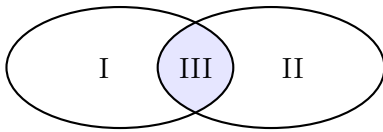
- A) Onıń dúnya-malın iyelew.
- B) Elmurattıń aybın jasırıw ushın.
- C) Bekkem shańaraq bolıw.
- D) Qızına ákelik etiwın qálegenı ushın.

17.

[2,4 ball]

Eyler-Venn diagramması tiykarında durıs berilgen juwaptı **anıqlań.**

"Bir shańaraq waqıyası" "Dúwdendegi dápter"



- a) Shıǵarma bazar ekonomikasına ótiw dáwirindegi adamlar turmısındaǵı ayırım áhmiyetli máselelerdi sóz etiw menen ózgeshelenip turadı.
- b) Syujet tórkinlep kelgen bes qızdıń balalıqta bolıp ótken hár qıylı waqıyalardı eske túsiriwleri tiykarında bayan etiledi.
- c) Povest janrında jazılǵan shıǵarma.
- d) Jazıwshı zamanǵa ayaq qosa almaǵan, qosjaqpas, ádep-ikramlıq jaqtan onsha taza emes Ómirbektey adamlardı singa aladı.
- e) Shıǵarmanıń bir bóliminde Elmurattıń awılǵa alıp kelgen birinshi patefomı úlken jańalıq bolǵanlıǵı qızıqlı túrde sóz etiledi.
- A) I-b, e; II-a, d; III-c B) I-b, c; II-d, e; III-a
C) I-a, e; II-b, c; III-d D) I-a, d; II-b, e; III-c

18.

[0,9 ball]

Mısaldı oquń.

“...” deseń, jolbarıs adamǵa tiymey óte beredi, degendi esitetuǵın edim.

Kóp noqat ornın tiyisli buyırıq tańlaq penen tolıqtırıń.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

19.

[1,7 ball]

Tómende berilgen gápti sóz dizbeklerine tallań.

Bas shıpaker Atamurattıń bul keńesi maǵan qattı unadı.

Jay sóz dizbekleriniń sanın anıqlań.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

20.

[2,4 ball]

Tómende berilgen tekstti oquń.

Usı qorjındı atına bóktereyin dep atırǵanda otawdan Elmurat axun shıǵıp

– Ájiniyazjan, mına kitaptı da sal, bunday kitap Xiywadan tabıla bermeydi. Tapsań, buni ózime qaytarıp jibererseń, balam! dep sırtqı muqabası qara tawar menen qaplanǵan góne kitaptı usındı.

(K.Sultanov “Ájiniyaz”)

Úsh orında túsirilgen irkilis belgilerin tiyisli orınǵa qoyıń hám juwaplar betine izbe-iz jazıń.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

21.

[0,9 ball]

Xalıq awızeki dóretiwshiligindegi “Sheshen bala” shıǵarması erteklerdiń mazmunlıq bóliniwine qaray qaysı túrine kiretuǵınlıǵın tabıń.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

22.

[0,9 ball]

N.Rabǵuziydiń qaysı payǵambar haqqındaǵı ráwiyatında kúndiz patshalıq etip, el basqarıwı, al tünde dárwish kiyiminde el aralap, xalıqtıń turmıs tirishiligi menen tanıswı epizodı berilgen?

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

23.

[0,9 ball]

Úzindini oquń.

*Násiyatım, bilip bárha shamańdı,
Shert ózińniń biletuǵın namańdı,
Bir námárttiń kózqarası boyınsha,
Bahalawshı bolma, biraq zamandı.*

(T.Qabulov)

Ólshemin anıqlań.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

Berilgen tekstti oqıń hám 24, 25-test tapsırmaların usı tekst tiykarında orınlań.

Kesh gúz. Átirap qońır túske engen máhál. Atamnıń kózin kórgen qaratal shaqaları tonlağanlıqtan, samal terbetse, sıqırlaydı. Eginnen bosağan atızdıń ayaq ushında eki quzğun jerdi tırnap, jegendey álle nárseden úmitlenedi. Bul biziń awıldaǵı diyqannıń da, jerdiń de dem alıp atırǵan waqtı.

24.

[0,9 ball]

Tekstten qospa sózlerdiń imlasına baylanıslı imlalıq qátelikti tabıń hám dúzetip jazıń.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

25.

[0,9 ball]

Tekstte seslerdiń erinlik únlesiwine baylanıslı aytılwı boyınsha jazılǵan sóz ushırasadı. Sol sózdi tabıń hám imlalıq jaqtan dúzetip jazıń.

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

Berilgen tekstti oqıń hám 26, 27-test tapsırmaların usı tekst tiykarında orınlań.

Qıs máwsiminiń qarlı kúnleri edi. Yarım aqsham. Studentlerdiń (1)jataq jayı uyqıǵa ketken. Tek ǵana bir qız qos burımın iynine taslap, músindey qatıp otır. Aynanıń sańlaqlarınan kirgen samal saǵalday ulıydı, al Aysánem buǵan mán bermey qolına alǵan kitabınan kózin úzbeydi. (2)“Imtızanda qulap qalmaq, túni menen tayarlanayq!” degen dostısı bolsa, pıshıqtay pırıldap, bálkim, jetinshi túsın kórip atır.

Ol álle máhálde ján-jaǵına qarap edi, átirapında qıbırlaǵan jan joq ekenligin kórip húreyi ushtı jáne bul ensiz bólme tarlıq etkendey qıshıqtı. Onıń balalıqtan jaqsı kóretuǵın ádeti – terezeden sırtqarını tamashalaw. Perdeni túrip sırtqa sıǵalasa, aspandaǵı juldızlar kúlimlep, oǵan tileklesligin bildirip atırǵanday. Qız qıyalı qayda ketkenin tek ǵana onıń ózi biledi.

26.

[0,9 ball]

Teksttegi bir sanı (1) menen astı sızıp kórsetilgen sóz dizbegi qanday kórkemlew quralı sıpatında qollanılǵan?

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

27.

[0,9 ball]

Teksttegi eki sanı (2) menen astı sızıp kórsetilgen gápte tildiń tazalıǵın buzıp turǵan elementti **anıqlań.**

Juwap: _____

Dıqqat! Juwabıńızdı juwaplar betine kóshirip jazıń.

28-30.

Berilgen tapsırmalardı mısallar menen sáykeslestiriw arqalı orınlań. Hárbir tapsırma bir-birin tákirarlamaytuǵın bir durıs juwapqa iye.

Tapsırmalar	Mısallar
<p>28. [1,7 ball] Qaysı gápte qollanılǵan dórendi sóz jazba stiller tarawına beyim?</p>	<p>A) – Shembi kúni bolǵanlıqtan ba, avtobusta adam tıǵız, qıspaqqa salınǵan shaqaday boldım-á. B) Zattıń bul ózgeshelikleri tıǵızlıq dep atalatuǵın fizikalıq shama arqalı ańlatıladı.</p>
<p>29. [1,7 ball] Berilgen mısallardıń qaysı birinde <i>jeti nasırı búgiliw</i> turaqlı sóz dizbegine mániles sóz qollanılǵan?</p>	<p>C) – Jón aldı qarabaraq shawa bermese, sheshe, – qattı qısqınǵan Biybi onıń bileginen shımshıladı. D) Áketemiz dep, wádesinen shıqpaǵanı ushın qattı ókpelep, eki urtın ábden bultıyttı.</p>
<p>30. [1,7 ball] Kelbetlik sóz stillik jaqtan nadurıs qollanılǵan gápti anıqlań.</p>	<p>E) Bular óziń baǵana shireli sazına shayda bolıp otırǵan toydaǵı baqsı jigitler ǵoy, urnıqqırlar emes. F) Awrıwdıń zardabınan janı jay tappay oǵada qıynaldı, eki júzi appaq bolıp, erinleri kewip ketti.</p>